

például az a cél, hogy a tanuló "szokjon hozzá, hogy megkérdezze: Honnan tudjuk ezt? Miért van ez így?". Csakhogy egy ilyen korszerű igényeket célként megfogalmazó történelemoktatás elképzelhetetlen színvonalas iskolai könyvtárak és a fiatalok önálló munkájához jól felhasználható történelmi kiadványok nélkül. Ez utóbbira mutat jó példát a Zrínyi Kiadó által elindított Hadtörténelem fiataloknak című sorozat, amelynek három kötetét volt módomban megismerni: Kordé Zoltán – Petrovics István: A magyar kalandozások; Kertész István: A görög–perzsa háborúk; Fenyvesi László: Mátyás király fekete serege.

A sorozat szerkesztői és szerzői fontos szempontnak tekintették az iskolai felhasználhatóságot, ami természetesen kitűnik a sorozat címéből, illetve az egyes kötetek témaválasztásából, terjedelméből és kedvező árából is. Ezenkívül olyan egyéb közös jellemzők is felfedezhetők amelyek arról is tanúskodnak, hogy a történelempedagógiát jól értő szakemberek vettek részt a sorozat megtervezésében. A kötetek átlapozása után rögtön feltűnik az illusztrációk gondos válogatása és szerkesztése. A képek és a megértést jól segítő térképek kellemesen szellőssé teszik a fiatal olvasók számára a könyveket, érzékelhető a válogatás tudatossága azt a célt tekintve is, hogy a vizsgált korra jellemző tárgyakkal és ábrázolásokkal érzékeltessék az atmoszférát, környezetet, amiben az események lejátzódtak. Ezáltal felerősödik a kötetek másik közös erénye is, mégpedig az, hogy széles teret engednek a korból származó írásos forrásoknak. A magyar kalandozásokról szóló munka például úgy ad egy jól követhető áttekintést az eseményekről, hogy az olvasó mindeközben úgy érzi, mintha arab utazók, bizánci császárok és európai krónikások mesélnék neki el a magyarok sikeres és tragikus fegyveres vállalkozásait. Fenyvesi László pedig a jól kiválogatott forrásrészletekkel hitelesíti a Mátyás korát mozaikszerűen bemutató életképeit és portréit. Természetesen ehhez a szerzők biztos háttérismerete és elegáns stílusa is szükséges, amivel példát mutatnak a diákolvasóknak arra, hogy az elmúlt korok világában biztosan tájékozódva, miként lehet színes és érzékeltes, ugyanakkor tényszerű történelmi ismertetést készíteni. A kötetek elolvasása és különböző önálló feladatokhoz történő felhasználása egyszerre nagyon sokféle ismeretforrás feldolgozásának a gyakorlását szolgálhatja. Az igényes bibliográfiák nyomán pedig a legérdeklődőbb fiatalok – és persze maguk a tanárok is – elindulhatnak azon az úton, amely a történelmi események önálló kutatásáig vezet. Jó lenne, ha az ilyen színvonalas és jól kezelhető könyvekből minél több jelenne meg a történelemtudomány békésebb természetű témáival kapcsolatban is a fiatalok számára.

KOJANITZ LÁSZLÓ

Bene Kálmán: Kalauz a versértelmezéshez

A Mozaik Oktatási Stúdió gondozásában, remek időzítéssel, közvetlenül a tanév megkezdése előtt jelent meg Bene Kálmán tanulmánykötetete, amely, mint alcíme is jelzi (Bevezetés a lírai művek elemzésébe) az iskolai és az önálló tanulói műelemzéshez kínál segítséget tanárnak, diáknak, sőt leendő tanárnak egyaránt.

A szerző elsősorban az általános iskola hetedik–nyolcadik osztályosai és a középiskolák elsősei és másodikai érdeklődésére számítva állította össze anyagát.

E korosztály ízlését vette figyelembe a kötet tartalmi és technikai szerkesztésénél is. A fejezeteket alkotó mintaelemzéseket minden esetben irodalmi feladatok élénkítik, melyek egyrészt a tanulók kreatív készségére építenek, másrészt az ismeretbővítést erősítik és könyvtári kutatómunkára is ösztönöznek.

A kötet elemzései, az ismertetett célkitűzésekhez igazodva, jól követhető köznyelven íródtak, így nem nevezhetők szigorú értelemben vett tudományos elemzéseknek. Az egyes fejezetek logikai sorrendjén tetten érhető Bene Kálmán azon törekvése, hogy a versszöveg globális megértésétől akar haladni a részletkérdések, részletfinomságok – az árnyaltabb műelemzés felé. A versszöveg globális megértését Babits Mihály Dal, prózában című művének értelmezésén szemlélteti; a cím, a téma, a szókincs, szómagyarázat, képrendszer egységében vizsgálva a prózaverset.

Az első lépések a lírai művek elemzésében című (következő) fejezetben műfaji kérdéseket, stílusproblémákat feszeget, és megismertet a szövegvariáns fogalmával, közreadván az ismert, 1802-es keltezésű Csokonai-vers, a Szegény Zsuzsi, a táborozáskor mellett két korábbi, 1791-es változatot is. Majd a "Miért szép?" örök kérdésre igyekszik választ találni, leltárba véve Petőfi Sándor egyik legnépszerűbb versének, a Szeptember végén című elégiának részletszépségeit.

A szerző különböző megközelítési módokat, technikákat mutat be mint a verselemzés lehetséges kiindulópontjait. Így Ady Endre Dózsa György unokája című művét a vers nyelvi struktúráján át; Juhász Gyula Tiszai csöndjét a vers "vezérmotívumból"; Tóth Árpád Körüti hajnal című költeményét a kompozícióból, a vers idő- és térszerkezetéből kiindulva mutatja be.

Helyet kap a kötetben a képvers, a kalligramma (a szerző által a líra határterületeihez sorolt jelenségek) vizsgálata is. Jó érzékkel válogat a mai magyar irodalomból: Nagy László, Utassy József, Weöres Sándor ide illő műveit sorkoztatja fel. Sőt! Az olvasó tanúja lehet egy képvers születésének, bepillantást nyervén Nagy László vázlatfüzetébe is. Az utolsó fejezetekben az összehasonlító műelemzésre és a komplex verselemzésre mutat be példát.

A kötet szerzőjének a kifejtés, az explikáció fokozataiban mutatkozó eltérései ellenére, valamennyi elemzése egységes szemléletet tükröz. Az irodalmi igényességgel megfogalmazott, de közérthetőségre törekvő rávezetések célja, hogy az interpretáció megnyissa az utat, megteremtse a lehetőséget a műelemzéshez, mintát, "modell" adván új készséget hozzon létre, illetve a meglévő tudásanyagot rendszerezze. Az elemzéseket követő feladatok ösztönzően hathatnak az alkotó gondolkodásra, jelentősen hozzájárulhatnak a rejtett kapcsolatok feltárásához, valamint új összefüggések kiépítéséhez.

Külön kell szólnunk a könyv tipográfiájáról! Az olvasó kiválóan szerkesztett, a gyakorlatban jól hasznosítható, forgatható könyvet vehet kezébe. A fejezetek, versszemelvények megfelelően tagoltak. A lapszélen olvashatjuk az elemzés vázlatát. A lapszéli kiemelést piktogramok tarkítják, teszik teljessé, melyek jelentése könnyen megfejthető – a palettát, lantot, tulipánt, kottafejet stb. ábrázoló jelek egyértelműen utalnak a vers képvilágára, lírai sajátosságaira, népies elemeire vagy zeneiségére. A szövegben szereplő legfontosabb megállapításokat dőlt betűs szedés emeli ki. A szerző a fejezeteknél hivatkozik a szakirodalomra, és rövid bibliográfiával teszi teljessé művét.